

Setembre cultural | | Actualitzat el 19/06/2020 a les 13:54

Ens oblidem dels oblidats per (no) parlar de vida

M. Carme Rafecas ressenya 'És morta, la poesia?', de Joseba Sarrionandia (Pol-len Edicions), que aplega versos sobre presó, fuga i exili provinents de tots els poemaris de l'autor | «Ex pres polític basc que viu a l'exili des que es va escapar de la presó el 1985, l'autor defensa que la poesia no existeix si no és establint lligams amb el context. De què parla, si no, quan compara la cadena perpètua amb la immortalitat?»

'És morta, la poesia?' aplega versos sobre presó, fuga i exili provinents de tots els poemaris de l'autor. | Sara Blázquez

Regal de Sant Jordi i primera lectura fora de casa després del confinament, *És morta, la poesia?*, de Joseba Sarrionandia (Pol-len Edicions i Pamiela Etxea, 2018), és una autoantologia bilingüe en eusquera i en català traduïda per Ainara Munt Ojanguren. Aplega versos sobre presó, fuga i exili provinents de tots els poemaris de l'autor.

El mateix Sarrionandia introdueix el recull amb una significació de la poesia en tant que dessacralitzada, difusa i canviant, viva i morta a la vegada, paradoxa que dona sentit a la seva existència. Creu que actualment llegir poesia és anar contracorrent, perquè domina la necessitat d'incloure's en una «normalitat» moral i conformista.

Ex pres polític basc que viu a l'exili des que es va escapar de la presó el 1985, l'autor defensa que la poesia no existeix si no és establint lligams amb el context. De què parla, si no, quan compara la cadena perpètua amb la immortalitat? Ens transporta al dolor amb la imatge d'uns barrots que

són «la Realitat xisclant amb urpes d'acer». Evoca la crítica al conformisme, sobre la qual ha definit com es mor i com reneix la poesia, preguntant-se per què els esclaus ferrers fabriquen cadenes si tenen el coneixement necessari per modelar-les i destruir-les. I, des d'una presó que fa idealitzar el món de fora, referencia alguns poemes amb escriptors estrangers que havien descrit un Euskal Herria idíl·lic, el poble que, com la poesia, segons ell, és i no és a la vegada.

En alguna ocasió molt puntual observo massa superficialitat. Potser la poesia també mor momentàniament quan la vida de l'autor és tan convulsa, intensa i injusta que s'explica en si mateixa, en comptes d'explicar el missatge que se'n destil·la o la transformació que genera en el llenguatge. Mor i neix, la poesia, ja ho diu el mateix Joseba Sarrionandia, i ho experimenta amb elegància en una obra que és un acte d'apoderament.

El llibre segueix amb idees d'atemporalitat derivades dels fets migratoris, de les cartes rebudes amb massa retard, de la identitat ocultada i de la soledat: «Exili és ficar-se al llit sense dir 'bona nit'». «Exili és un concert sense instruments que s'aprofita / per escoltar la neu com cau / Exili és plantar ombres / Exili és la vida és així / Exili és beure un cafè cendrós amb molt de marro / Exili és amagar-se en un armari amb la por que l'obri algú / i amb por que no l'obri ningú».

Alguns poemes piquen l'ullet al títol, com ara «La causa perduda de la poesia», del llibre *El món és gran i aliè*, en què «La poesia no canvia la societat ni converteix / ningú en fanàtic, / però mirem de trobar paraules a la mesura de la nostra pàtria / i el nostre temps, / que puguin barrejar-se amb el món, / amb el segle i amb la gent.» O «La poesia és morta, però no he estat jo», del llibre *Mercat negre*, en què «Potser va escanyar-la algun d'aquells poetes / que es fan dir poetes».

Hi ha un capítol (sobre el llibre *Nusos mariners*) que aplega un seguit de poemes de mar. Tracta la mar com a desgana, final, deriva i incertesa, el mateix pessimisme que planeja per la majoria dels seus llibres. «Ai, poetes dels temps foscos, / què farem? / Què obrirem amb una clau tan petita / com és la poesia?». Però no hi planeja lluny de l'humor i la ironia, encara més accentuats quan els seus objectes són la malenconia, la duresa i l'atrocitat humana.

L'amor no viu lluny d'aquestes pàgines. «T'envejo perquè dorms amb tu» és un vers solt que no et deixa seguir llegint, et reté la mirada i et recorda l'evidència de que el pres polític que escriu sobre lluita i repressió amaga un iceberg de sentiments personals. O «Però per quins deserts, per quina ciutat, / per quins mars vagues, allunyada?», que et recorden que al final sempre ens queda sentir. La solidaritat també és amor, i si, tal com diu Sarrionandia, la poesia és morta en tant que inconclusa perquè és el lector qui acaba el poema, quan llegeixo els versos «Els qui vivim lliures necessitem la vostra llibertat / per poder ser lliures també» no puc pensar en cap altra veritat: tots vivim en una presó.

Regal de Sant Jordi i primera lectura fora de casa després del confinament, vaig començar aquest llibre a dins d'un cotxe aparcad. Des del principi va ser un plaer llegir-lo, té intensitat, missatge, ironia, ritme i música. El vaig començar mentre esperava un amic en un carreró gris i sense sortida d'una petita ciutat assetjada pel feixisme i l'atur. Era el primer cop que sortia del meu poble després del confinament. Un moment en què ens oblidem dels oblidats per (no) parlar de vida.